

ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีทุกข์: พิจารณาความทุกข์ในฐานะเหตุการณ์ทางปรัชญา

*ได้เจอเธอ ฉันจึงได้เข้าใจว่า รอยยิ้มและน้ำตา ความรักและร่ำลาคือสิ่งเดียวกัน
ได้เจอเธอ ฉันจึงได้เข้าใจว่า ความรักที่สวยงามและความเหงาทรมาณ มันเกิดจากคนเดียวกัน*

คนเดียวกัน (You?) – Freehand

นักอ่านที่สนใจงานฝ่ายซ้ายใหม่ ๆ ในไทยน่าจะคุ้นชื่อกับชื่อของ Alain Badiou และมโนทัศน์เรื่องเหตุการณ์ (event) ของเขา ซึ่งหมายถึงเหตุการณ์ที่ทำลายโครงสร้างทางสังคม ระบบระเบียบทางการเมืองและเศรษฐกิจ และสถานะเดิม (status quo) ตัวอย่างของสิ่งที่ Badiou นับเป็นเหตุการณ์ก็เช่นการปฏิวัติทางการเมือง การค้นพบทางวิทยาศาสตร์ และการสร้างสรรค์ศิลปะแขนงใหม่ ที่สำคัญ การตกหลุมรักก็นับว่าเป็นเหตุการณ์ตามทัศนะนี้ เนื่องจากความรักจัดเรียงพิภพความเป็นไปได้ในชีวิตของมนุษย์เสียใหม่ ความรักรบกวนสมดุล ทำให้ชีวิตประจำวันของรอนจนเราเสียหลัก¹ ขัดจำกัดหรือโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง จึงไม่ได้สลักสำคัญในสายตาคนที่ตกหลุมรักนัก² (ดูเพิ่ม Badiou, 2012; สรวิศ ชัยนาม, 2562)

ทว่าในหนังสือ *Distillations: Theory, Ethics, Affect* (2018) ผู้เขียน Mari Ruti ตั้งคำถามกับเกณฑ์การจัดจำแนกและการนิยามว่า เหตุการณ์ใดนับเป็นเหตุการณ์ในทางปรัชญาของ Badiou ในทัศนะของ Ruti การนิยามของ Badiou ดูจะไม่เสมอต้นเสมอปลายนัก คือ Badiou พูดยุติว่า ความรักนับเป็นเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและเปลี่ยนแปลงซับซ้อน แต่ดูเหมือนเขาจะไม่นับว่า ความทุกข์ ความทรมาณ (suffering) (หรือก็คือการอกหัก หากจะเปรียบน้ำหนักให้เท่ากับความรัก) เป็นเหตุการณ์ด้วย

นั่นจึงทำให้ Ruti ตั้งคำถามว่า เหตุใดการตกหลุมรักใครสักคนที่เรารู้สึกว่าไม่อาจมีใครมาแทนที่ได้ (irreplaceable) จึงนับเป็นเหตุการณ์ที่พลิกผันชีวิต แต่การสูญเสียบุคคลสำคัญถึง

¹ ลองฟังเพลงดังใน TikTok อย่าง *จังหวัดตกหลุมรัก* ของ DIDIXDADA นอกจากท่อนฮุคแล้วยังมีท่อนแรกที่ร้องว่า "คือเธอใช่ไหม ทำฉันไม่เหมือนเดิม จากใจของฉันที่เข้มแข็ง กลายเป็นอ่อนไหว แค่เพียงได้เห็น แสบไปไม่เป็น ทำใจของฉันให้สับสนและหวั่นไหว"

² แม้กระทั่งข้อจำกัดทางชีวภาพหรือความจำเป็นทางร่างกายก็อาจไม่สำคัญต่อคนที่ 'คลั่งรัก' เช่น ไม่เป็นอันกินไม่เป็นอันนอน ดังที่ 'น้ำหมู' พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ ร้องไว้ในเพลง *น้ำตาหยอหยาก* ว่า "เธอบอกว่ารักนั้นกินไม่ได้ เธอไม่เข้าใจ ยามรักไม่กินก็อิม" ทว่าผู้เขียนมีข้อสังเกตว่า เมื่อรักจางลง การกินไม่อิมกลับกลายเป็นปัญหาเช่นเพลง *รักกินไม่ได้* ของสงกรานต์ รังสรรค์ ดังจะอธิบายต่อไป

ขนาดนั้นกลับไม่เป็น ทำไมความทุกข์ทรมานจึงไม่อยู่ในระนาบเดียวกันกับความรัก และทำไมต้อง
ด้วยค่าการออกหักขนาดนั้นเล่า

จังหวัดทูลมรักเป็นอย่างนี้ แล้วจังหวัดเล็กรักเป็นอย่างไร: เหตุการณ์คืออะไร?

*สมองต้องการจะลืมเธอไป แต่ใจฉันยังคงคอยสั่งให้มีเพียงเธอเสมอ
พยายามจะลืมเท่าไรยิ่งพรั่นเพื่อ ไม่เข้าใจ ไม่เคยได้เข้าใจ*

ใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว – เล็ก รัชเมศร์

Ruti สวมบท Badiou แล้วอธิบายว่า สิ่งที่นับได้ว่าเป็นเหตุการณ์นอกจากทำลายหรือ
รบกวนระเบียบเดิมแล้ว ยังเรียกร้องความซื่อสัตย์ (fidelity) และการอุทิศ (devotion) ของ
ซบเจดต์ด้วย ตัวอย่างเช่นการปฏิวัติทางการเมืองเป็นกระบวนการระยะยาวที่เรียกร้องให้ซบเจดต์
ลงมือปฏิบัติเพื่อเปลี่ยนแปลงแก้ไขโครงสร้างทางสังคมเดิมที่ไม่เป็นธรรมอย่างต่อเนื่อง การปฏิบัติ
ไม่ได้สิ้นสุดลงหรือเสร็จสมบูรณ์ในคำคั้นนั้น แล้วรุ่งเช้าโลกจะพลิกจากหน้ามือเป็นหลังมือ ใน
ทำนองเดียวกัน ความรักก็ไม่ได้จบลงหลังคู่รักแต่งงานเหมือนจาก happy ending ในหนัง
หากแต่ต้องอาศัยการพุ่มพัก หล่อเลี้ยง และประคับประคองหลังจากนั้น อาจเพราะอย่างนี้ Ruti
อธิบายว่า ความทุกข์จึงไม่ใช่เหตุการณ์ในทัศนะของ Badiou เนื่องจากไม่มีคนสติดีที่โหนอยากอุทิศ
ตัวให้กับความทุกข์ มีหน้าซ้ำ คนส่วนใหญ่ยังอยากหันหน้าหนีความทุกข์ให้เร็วที่สุดเท่าที่พอจะทำได้
(Ruti, 2018: 198-199)

ตรงนี้ Ruti แย้งว่า Badiou อาจลืมไปเรื่องหนึ่ง แม้มนุษย์อยากจะเลี่ยงความทุกข์และลืม
เหตุการณ์สะเทือนใจมากเพียงใด แต่ความทุกข์ก็ไม่ใช่เรื่องที่สลัดออกได้ง่าย อย่างน้อยก็ในระดับจิต
ไร้สำนึก (unconscious) ซึ่งผู้คนจำนวนไม่น้อยลงใจ (invest) และเอ็นจอยกับความทุกข์โดยไม่
รู้ตัว (ดังท่อนฮุคของเพลงข้างต้น) ยิ่งกว่านั้น ตัวความทุกข์เองก็จัดเรียงพิภักความเป็นไปได้ในชีวิต
เสียใหม่จนในบางกรณีเราแทบไม่อาจใช้ชีวิตแบบเดิมได้อีก Ruti เห็นว่า นี่คือนสิ่งที่ Sigmund
Freud กับ Friedrich Nietzsche เข้าใจ แต่ Badiou ไม่เข้าใจ (Ruti, 2018: 199)

บ้างบอกให้จำ บ้างบอกให้ลืม: การจัดการความทรงจำที่แสนทรมานในทัศนะนักปรัชญา

*อยู่ในคุกที่มองไม่เห็น จะหนีมันไปอย่างไร ยังขังตัวเองเอาไว้ในจินตนาการ
ไซที่ตรวนเอาไว้คือภาพที่เธอจวบจวน กลิ่นหอมของเธอคืนนั้นคือพันธนาการ*

ศุภ - Freehand

สำหรับ Nietzsche ความสามารถในการลืมความทุกข์ ไม่จวมกับอุบัติเหตุการณ์หรือความผิดพลาดในอดีต ไม่คิดแค้นต่อคนที่ก่อทุกข์ให้คือสิ่งที่แยกอภิมนุษย์ (Übermensch) จากมนุษย์ทั่วไป กล่าวแบบอุปมาอุปไมย อภิมนุษย์มีพลังในการกลืนกินและย่อยสลายความทุกข์ (digestive power) ในขณะที่ปุถุชนคือพวกอาหารไม่ย่อย (dyspeptic) ไม่อาจก้าวข้ามความทุกข์ แล้วยังทำตัวเป็นเหยื่อเรียกร้องความสงสารและความเห็นใจ (Ruti, 2018: 200)

Ruti วิจารณ์ว่าแนวคิดนี้ของ Nietzsche อาจเป็นอันตราย ตัวอย่างเช่นเมื่อนาซีเอาไปปรับใช้อย่างสุดโต่ง มองว่าชาวอารยันเป็นอภิมนุษย์ ส่วนคนอื่น ๆ โดยเฉพาะยิวเป็นพวกอ่อนแอที่ขอบโอดครวญต่อความทุกข์ จึงนำสมเพชและไม่ควรค่าต่อการเห็นอกเห็นใจ อีกทั้งการเมิน (looking away) ความทุกข์อย่างที่ Nietzsche บอกก็ไม่ใช่อะไรนอกจากการเก็บกด (repress) และผลึกอารมณ์ลบไปอยู่ในระดับจิตไร้สำนึก ตามที่ Freud อธิบาย³ อาจเพราะแบบนี้ บั้นปลายชีวิตของ Nietzsche จึงเผชิญกับความวิปลาสา (Ruti, 2018: 201)

Freud เห็นว่า ความทรงจำส่งผลต่อตัวตนมนุษย์ โดยเฉพาะผู้ที่ป่วยไข้ทางจิต ซึ่งยังถูกกักขังอยู่ในอดีต และไม่สามารถจัดการกับความจริงตรงหน้าได้ ในหลายกรณี ความทรงจำที่มนุษย์เก็บกดไว้ในระดับจิตไร้สำนึก โดยเฉพาะความทุกข์สะเทือนใจ กลับบงการชีวิตของเราได้อย่างทรงพลังยิ่งกว่าความจำในระดับรู้สำนึกเสียอีก มนุษย์จึงมักทำผิดซ้ำซาก (repetition compulsion) คล้ายลืมไปแล้วว่าเคยพลาดพลั้งจนใจเจ็บมาอย่างไร คล้ายลืมว่าความเจ็บในอดีตยังคงส่งผลต่อใจไม่เคยสร้างชา มนุษย์ตามทัศนะ Freud จึงมีแนวโน้มที่จะตอกย้ำและขยี้หัวใจตัวเองอยู่เรื่อย ราวกับไม่รู้ในสิ่งที่น่าจะรู้อยู่เสมอ นี่คือเหตุผลที่ Freud บำบัดผู้ป่วยด้วยการพาไปรู้จักผีในจิตไร้สำนึกหรือเตือนให้ระลึกถึงสิ่งที่เขาลืมไปว่าเคยลืม (Ruti, 2018: 201-202)

³ Umberto Eco เห็นพ้องกับ Freud ว่า มนุษย์ทุกคนมีความบ้าอยู่ปริมาณหนึ่ง หลายคนซ่อนมันไว้เงียบ ๆ ตลอดชีวิต แต่อีกหลายคนระเบิดออกมาเป็นพัก ๆ (ดูเพิ่ม เอโค, 2561)

Ruti สรุปว่าขณะที่ Freud มองความทรงจำเป็นเครื่องมือปลดปล่อย และ Nietzsche มองความทรงจำเป็นอุปสรรค แต่ทั้งคู่ก็ไม่ได้เห็นแย้งว่า ความทรงจำที่เจ็บปวดส่งผลกับตัวตนของมนุษย์

ทั้งนี้ Ruti จะเข้าข้าง Freud มากกว่า Nietzsche ขณะที่การบรรยาย (narrativizing) ความอัดอั้นใจตามแนวทางจิตวิเคราะห์แบบ Freud กลายเป็นขนบการรักษาบำบัดจิตมาตรฐานอย่างน้อยก็สำหรับโลกตะวันตก⁴ ที่ผู้คนเชื่อว่า การระบายความหนักอึ้งทางใจต่อหน้าธารกำนัลจะปลดปล่อยหรือแบ่งเบาภาระนั้น เช่น รายการทีวี การแถลงข่าว การขอโทษต่อสาธารณชน ตลอดจนพิธีรำลึกไว้อาลัย พิธีรฌาปนกิจหรืออนุสรณ์สถานต่าง ๆ ที่มีเพื่อระลึกถึงผู้ตายหรือการสูญเสียก็นับเป็นการถ่ายทอดความทรงจำอันปวดร้าวของคนจากรุ่นสู่รุ่น ท่ามกลางบริบทเช่นนี้ Ruti ชวนคิดว่า การบอกให้คนลืมความทุกข์แบบ Nietzsche ถือเป็นการดูแลคนที่ยังลืมไม่ได้ เพราะทุกข์นั้นฝังใจไหม? การหันหน้าหนีความทุกข์เท่ากับการขอให้เลิกแล้วต่อกัน เป็นการโทษเหยื่อหรือตอกย้ำวัฒนธรรมการลายนวลพันผิดที่ผู้ก่อทุกข์แก่คนอื่นไม่ต้องรับผิดชอบหรือไม่? (Ruto, 2018: 203)

Ruti เตือนว่า ลัทธิเสรีนิยมใหม่ก็พร่ำบอกกับมนุษย์ในทำนองนี้ คือในขณะที่ความรู้สึกดี เชื่อมโยงกับความก้าวหน้า ความสำเร็จ และผลผลิตภาพ แต่ความรู้สึกไม่ดี เช่น ความโกรธ ความเศร้า ความไม่พอใจในชีวิต กลับเป็นสิ่งที่ถ่วงรั้งความก้าวหน้า พวกที่พร่ำบ่นถึงความทุกข์ หรือความไม่เป็นธรรมทางสังคมไม่เพียงไม่ 'มูฟออน' แต่ยังจุดรั้งและเป็นมลพิษต่อคนอื่นด้วย (social irritant) ชีวิตที่ตึงเครียดที่ผลงานและความสำเร็จ ซึ่งจะเกิดขึ้นได้จากการคิดบวกและการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ความรู้สึกด้านลบขัดขวางการบรรลุตัวชีวิตเหล่านี้ เราจึงต้องก้าวข้าม (to get over it) ความทุกข์ อุปสรรค หรือความขัดแย้งให้เร็วที่สุด มนุษย์ตามอุดมคติของเสรีนิยมใหม่จึงต้องเสียใจบ้างแต่พองาม ไว้อาลัยพอประมาณ แต่อย่านานเกินไป มิฉะนั้นก็อาจถูกวินิจฉัยว่าเป็นคนป่วยทางจิต (Ruti, 2018: 203-206)

แต่ Ruti ถามว่า การบอกให้คนที่ยังบอบช้ำทางจิตใจลืม ๆ มันไป นับเป็นการข่มขืนซ้ำทางจิตใจไหม?

สำหรับ Ruti การมองโลกในแง่บวกของพวก 'life coach' ที่พร่ำบอกให้คนพลิกวิกฤตเป็นโอกาส หรือย่ำว่าความฝืนยอมไม่มีทางได้มาโดยง่าย หากปราศจากอุปสรรคหรือความพยายาม นั้นมีด้านมืดก็คือ หากคุณไม่สำเร็จ ต้องเป็นเพราะว่ายังพยายามไม่มากพอแน่ ๆ วิธีคิดแบบนี้

⁴ Michel Foucault เรียกชาวตะวันตกว่า สัตว์สารภาพ (confessing animal) ที่หมกมุ่นกับการเล่าเรื่องบรรยาย หรือระบายความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ สภาพจิตใจ หรือตัวตนข้างในออกมาในรูปแบบคำพูดหรือตัวอักษรราวกับสารภาพบาป (ดูเพิ่ม Foucault, 1978)

ละเลยบริบททางสังคมและโครงสร้างที่กีดกันไม่ให้คนจำนวนไม่น้อยประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะพยายามมากแค่ไหนก็ตาม (Ruti, 2018: 206)

อย่างไรก็ดี Ruti ยังพยายามแก้ต่างให้ Nietzsche และชี้ว่า ศิลปะการใช้ชีวิตกับความทุกข์ของ Nietzsche ไม่เหมือนมนุษย์แบบเสรีนิยมใหม่ที่ได้รับคำสั่งให้เอ็นจอยจากการบริโภคสินค้าและบริการต่าง ๆ หากแต่หมายถึงการสร้างขอบเขต และการเว้นระยะห่างจากสิ่งล่อลวงใจ เพื่อให้ความคิดสร้างสรรค์งอกเงยขึ้น (อย่างที่นักวิชาการหรือศิลปินมักทำเมื่อปั่นงาน) คุณูปการของ Nietzsche คือการบอกให้มนุษย์ล้มความทรงจำที่ไม่จำเป็น เหมินสิ่งเบี่ยงเบนความสนใจ เพื่อจดจ่อกับสิ่งที่สำคัญต่อเราจริง ๆ หากความทรงจำที่ล้นเกินเหนี่ยวรั้งเราไว้ Nietzsche ก็บอกว่าอย่าเอามันมานิยามตัวตนของเรา และอย่ากลายเป็นเหยื่อที่เจ็บปวดรวดร้าวจนไม่อาจทำอะไรได้อีก (Ruti, 2018: 207-211)

นั่นหมายความว่า หาก Freud บอกว่า การจำคือหนทางสู่การลืม Nietzsche ก็บอกให้เราเว้นระยะห่างกับความทรงจำที่สะเทือนใจ ทั้งการลืมและการเฝ้าจึงสำคัญเพื่อให้ชีวิตดำเนินต่อไปได้ แต่เป็นอีกครั้งที่ Ruti ชี้ว่า Freud ดูจะเข้าใจความทุกข์ได้ดีกว่า Nietzsche เนื่องจากการตัดใจล้มความทรงจำที่เจ็บปวดอย่างสาหัสไม่มีทางเป็นไปได้ อย่างน้อยก็ทิ้งร่องรอยเอาไว้ในระดับจิตไร้สำนึก

แต่ก็ใช้ว่า Ruti จะเออออไปกับ Freud เสียหมด หลายครั้งที่การบำบัดความบอบช้ำทางใจผ่านการเล่าเรื่องเอง กลับสร้างความเจ็บปวดซ้ำ ๆ ให้ซับซ้อน และยังชวนตั้งคำถามต่อว่า มนุษย์ทุกคนมีบาดแผลทางใจเหมือนกันหมดไหม? แผลนี้มันเจ็บกันอย่างไรโดยไม่จำกัดเพศสภาพ เชื้อชาติ หรือชนชั้นไหม? หรือใครบ้างที่มีเวลาว่างหรือทรัพยากรมากพอจะเฝ้าระเฝ้ากับความทุกข์? Ruti ไม่ได้แย้งว่า ทุนนิยมขูดรีดความปรารถนาของมนุษย์ เหลือทิ้งไว้เพียงชีวิตที่เปราะบาง แต่ไม่เชื่อเสียทีเดียวถ้าจะบอกว่า เราทุกคนทุกข์ทรมานเท่าเทียมกัน ถึงอย่างไร พวกเขามีอิทธิฤทธิ์มีทางเลือกบางระดับเมื่อเผชิญกับวิกฤต ซึ่งคนระดับล่าง ๆ ไม่โชคดีเช่นนั้น เมื่อเราศึกษาความทุกข์ จึงไม่ควรเชิดชูและยกย่อง หากต้องทำให้เห็นมิติที่สลบซับซ้อนของความทุกข์ (Ruti, 2018: 216-221)

ดังแผลเป็นที่ช่วยเตือน... : ความทุกข์ในฐานะเหตุการณ์

*ให้มันยังคงสวยงามอยู่เช่นเดิม แม้มันจะเหลือแค่เพียงร่องรอยจาง ๆ
รอยจูบเธอยังประทับลงในหัวใจ ให้ฉันยังได้ชิมรสหวานที่ทรมาน*

รสหวาน – Freehand

Ruti อธิบายยืดยาวเพื่อเสนอว่า ความทุกข์ส่งผลต่อซับซ้อนอย่างลึกซึ้ง และนักปรัชญาที่ใช้เวลาถกเถียงเรื่องความทุกข์ไม่มากก็น้อย ถึงแม้มนุษย์พยายามจะหนีห่าง ลบล้าง หรือชำระความทรงจำและประสบการณ์ที่สร้างความเจ็บปวดมาตลอดหน้าประวัติศาสตร์ และแม้การลืมความเจ็บปวดถือเป็นอุดมคติของซับซ้อน แต่ Ruti พยายามแสดงให้เห็นว่า นี่คือการกิจที่ยากจะบรรลุ แทบเป็นไปไม่ได้ที่ซับซ้อนจะลืม แทนที่ ข้ามพ้น หรือสร้างทำราวกับว่าความเจ็บปวดที่แสนสาหัส ไม่ใช่เรื่องสลักสำคัญ

เรื่องสะเทือนใจมักทำให้ซับซ้อนปั่นป่วน รวน และเสียหลัก รวมทั้งระแวงระวังและหวาดระแวงจนยากจะลงใจกับแพลนซ์ใหม่ ๆ ในชีวิต แม้จะว่าประกายไฟจุดใหม่ได้เสมอ แต่ก็ต้องอาศัยพลังใจมหาศาล เพราะอย่างนี้ Ruti จึงย้ำข้อเสนอว่า ความทุกข์นับเป็นเหตุการณ์ที่เปลี่ยนชีวิตคน และเปลี่ยนซับซ้อนให้กลายเป็นซับซ้อนใหม่ได้ไม่ต่างจากความรัก ไม่มีใครรอดพ้นจากความบอบช้ำเฉียบพลันแบบไร้รอยขีดข่วน (หากไม่ใช่ผลกระทบที่ทิ้งร่องรอยราวลึก) (Ruti, 2018: 223)

Ruti เล่าว่าทุกครั้งที่สอนแนวคิดของ Badiou ในคลาสเรียน มักมีนักศึกษาถามว่า เหตุการณ์เป็นสิ่งที่เราวางแผนล่วงหน้าได้หรือไม่?

แน่นอนละว่า Badiou ย้ำเสมอว่า เหตุการณ์ไม่ใช่สิ่งที่มนุษย์จะคาดเดาหรือทำนายล่วงหน้าได้ เราไม่อาจวางแผนได้ว่าวันนี้ออกจากบ้านไปแล้วฉันจะต้องตกหลุมรัก แต่ก็เป็นไปได้ที่จะเพาะบ่มหรือขัดเกลาชีวิตเพื่อเพิ่มความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ การปฏิบัติทางการเมือง การค้นพบทางวิทยาศาสตร์หรือความรักคงไม่เกิดขึ้น หากเรานอนอยู่เฉย ๆ บนโซฟาในบ้าน กล่าวได้ว่าในบางระดับ เราเตรียมเงื่อนไขเบื้องต้นของเหตุการณ์ได้ แต่ไม่มีอะไรรับประกันความสำเร็จ (Badiou, 2012; Ruti, 2018: 225-227, สรวีศ ชัยนาม, 2562)

คนส่วนใหญ่ รวมถึงนักศึกษาของ Ruti ปรารถนาเผชิญหน้าและเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ เพราะเชื่อว่าเหตุการณ์เหล่านี้จะยุติความทุกข์ของเรา ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติทางการเมือง การค้นพบทางวิทยาศาสตร์ หรือการคิดค้นนวัตกรรม ที่สำคัญ คนส่วนใหญ่ต่างก็อยากตกหลุมรัก และรักษาความรักนั้นเอาไว้ แต่ Ruti เตือนว่า โชคไม่ดีเอาเสียเลยที่ความทุกข์ ความผิดหวัง ความเจ็บปวด คือเหตุการณ์ที่เราส่วนใหญ่ประสบพบเจอได้ง่ายและบ่อยกว่าเหตุการณ์อื่นมาก และเนื่องจากความทุกข์คือเหตุการณ์ จึงเป็นไปไม่ได้ที่เราจะใช้ชีวิตแบบเดิมอย่างที่เคย บางสิ่งบางอย่างเอากลับมาไม่ได้ และบางคนก็ไม่มีทางกลับมา

ในแง่นี้ เมื่อเราคิดจะตกหลุมรัก ก็ต้องรับมือกับความเจ็บปวดที่เกิดจากการตกหลุมไปแล้ว ไม่มีความรัก หรือการมีความรัก แต่ก็ต้องสูญเสียความรักไป หรือหากคิดจะล้มรสรักก็ต้องพร้อม

เผชิญ “รสหวานที่ทรمان” ด้วย และดังนั้น หากความรักนับเป็นเหตุการณ์ การสูญเสียความรักก็
เป็นเหตุการณ์ไม่แพ้กัน

ผู้เขียน

ปิยนันท์ จินา นักวิจัย

ฝ่ายวิจัยและส่งเสริมวิชาการ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

เอกสารอ้างอิง

Badiou, Alain. (2012). *In Praise of Love*. New York: New Press.

Foucault, Michel. (1978). *The History of Sexuality, Vol. 1*. New York: Pantheon Books.

Ruti, Mari. (2018). *Distillations: Theory, Ethics, Affect*. Bloomsbury Publishing.

สรวิศ ชัยนาม. (2562). *ทำไมต้องตกหลุมรัก: Alain Badiou ความรัก และ The Lobster*. กรุงเทพฯ:
Illumination Editions.

อุมแบร์โต เอโค. (2561). *บันทึกในกลักไม้ขีด: รวบรวมบทความสารพันเรื่องในสังคมไหล*. อ่านิตาลี.